

เส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น
และคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
Learning path of living museums to build local economy and quality
of life in Pak Phun Municipality area Nakhon Si Thammarat Province

เชษฐา มุหะหมัด¹, เดโช แชน้ำแก้ว², บุญยิ่ง ประทุม³,
พีระพงศ์ สุจริตพันธ์⁴ และ พีรดาว สุจริตพันธ์⁵

Chettha Muhammad¹, Daycho Khaenamkhaew², Boonying Pratum³,

Peerarapong Sutcharitpan⁴ and Peeradaw Sutcharitpan⁵

^{1,2,3}สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

^{4,5}สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

^{1,2,3}Program in Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

^{4,5}Program in Local Government, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: ¹Chettha_muh@nstru.ac.th; ²Daycho_kha@nstru.ac.th; ³baocd12@gmail.com;

⁴Peerapong_sut@nstru.ac.th; ⁵aummomi@hotmail.com

Received June 8, 2022; Revised December 12, 2023; Accepted December 13, 2023

บทคัดย่อ

เส้นทางการเรียนรู้เป็นเหมือนเข็มทิศที่สร้างประสบการณ์และมีส่วนร่วมในพื้นที่เพื่อศึกษาเส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิต บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพพื้นที่วิจัย คือ พื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 40 คน ประกอบด้วย กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มสถานประกอบการ และวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกลุ่มสถาบันการศึกษาโดยการเลือกแบบเจาะจง และกลุ่มภาคเอกชนโดยการเลือกแบบสโนบอล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างแนวทางการสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่แห่งการเรียนรู้โดยใช้ตลาดความสุขชาวเลเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เพื่อเรียนรู้

เกี่ยวกับอนุสาวรีย์วีระไทย (พ่อเจ้าดำ) เส้นทางประวัติศาสตร์ของการยกพลขึ้นบกในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ของทหารญี่ปุ่น 2) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติบำบัดและตลาดความสุขชาวเล เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอุโมงค์โกงกาง เยี่ยมชมระบบนิเวศในพื้นที่ ดื่มน้ำกับธรรมชาติ พร้อมลิ้มรสน้ำผึ้งจากป่าโกงกางในตลาดความสุขชาวเล และ 3) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจชุมชนและอาหารท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิตต้นกล้า ขยายพันธุ์ จำหน่ายพันธุ์มะพร้าว และเรียนรู้ภูมิปัญญาการแปรรูปมะพร้าวเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ลักษณะ “รู้ รัก รส” ประกอบด้วย 1) รู้-วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ 2) รัก-ธรรมชาติบำบัดและตลาดความสุข 3) รส-อาหารท้องถิ่น และเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นประโยชน์เพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตสำหรับประชาชนในพื้นที่ต่อไป

คำสำคัญ: เส้นทาง การเรียนรู้ พิธีกรรมที่มีชีวิต; เศรษฐกิจท้องถิ่น; คุณภาพชีวิต; เทศบาลเมืองปากพูน

Abstract

The learning path is like a compass, creating experiences and actively participating in the space to explore the vibrant museum learning journey. This Article aimed to study the learning path of living museums to build local economy and quality of life in Pak Phun Municipality area Nakhon Si Thammarat Province. It was qualitative research. Research area was Pak Phun Municipality area, Nakhon Si Thammarat Province. The 40 key informants included group of local government organizations, ecotourism community enterprises and enterprises and educational institutions through purposive sampling, and private groups through snowball sampling. The research tools were structured interviews and focus groups. After that, a content analysis was performed and a descriptive narrative was written. The research results found that the tourism route in the learning area using the Chaw Lay Happiness Market as the center of learning consists of 3 routes: 1) cultural and historical tourism routes to learn about the monument of Weera Thai (Por Cha Dam), the history of the Japanese soldiers' landing during World War II 2) natural therapeutic tourism routes and Chaw Lay happiness market to learn about mangrove tunnels Visit the ecosystem in the area Immerse yourself in nature and taste the honey from the mangrove forest in the Chaw Lay happiness market, and 3) community economic and local food tourism route to learn about seedling production, propagation, distribution of coconut varieties, and learning about the wisdom of transforming coconuts into various products. The findings from this research were “know, love, taste”, consisting of 1) Know – Culture and community history 2) Love – Nature, rules and happiness market of the

people of Ley, and 3) Taste – Local food and community economy, beneficial to build local economy and quality of life for people in the next area.

Keywords: Learning Path of Living Museums; Local Economy; Quality of Life; Pak Phun Municipality

บทนำ

พื้นที่ปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีทรัพยากรเชิงพื้นที่ส่วนใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง รูปร่างของตำบลเป็นแนวยาวและอยู่บนภูมิประเทศที่เป็นสันดอนจากการตกตะกอนทับถมของทรายทำให้มีปัญหาเรื่องการระบายน้ำ ส่วนชายทะเลจะมีพื้นที่ป่าชายเลนอยู่ในสภาพพื้นที่นาเป็นหวงในปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรเหล่านี้กำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมเป็นพิษทางน้ำ เนื่องจากการบุกรุกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยริมคลองและมีคลองที่สำคัญอยู่ 2 สาย คือ คลองท่าแพ ต้นน้ำเขาหลวงผ่านจากคลองบ้านตาลไหลผ่านตำบลท่าจิว ต้นน้ำมาจากอำเภอพรหมคีรีไหลออกสู่ปากอ่าวไทยบริเวณปากน้ำคลองปากพยิง ต้นน้ำจากเทือกเขาหลวงไหลผ่านอำเภอพรหมคีรี บ้านหลาโอนไหลสู่อ่าวไทย ซึ่งการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสภาพการณ์พัฒนาในปัจจุบัน และโอกาสในการพัฒนาในอนาคตของเทศบาลเมืองปากพูน เป็นการประเมินถึงโอกาสและภาวะคุกคามหรือข้อจำกัดอันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของท้องถิ่น อันเป็นสภาวะแวดล้อมภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพิจารณาศักยภาพการพัฒนาของแต่ละยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองปากพูนได้รวบรวมปัญหา ความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาล ซึ่งได้จากการจัดประชาคมท้องถิ่นและข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565) เทศบาลเมืองปากพูน โดยผ่านการกลั่นกรองของคณะกรรมการพัฒนาเทศบาลเพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาเทศบาลจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาเทศบาลเมืองปากพูนต่อไป (เทศบาลเมืองปากพูน, 2561) ประกอบการลงพื้นที่เพื่อค้นหาโจทย์วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) การพัฒนาเมืองน่าอยู่และการกระจายศูนย์กลางความเจริญ สอดคล้องกับการพัฒนาในอนาคตของเทศบาลเมืองปากพูนที่สามารถสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่ได้ อาจเนื่องจากมีทุนมนุษย์ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และแรงงานในชุมชน ทุนสังคมมีลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ทุนกายภาพเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนจัดสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการในลักษณะของโครงสร้างพื้นฐาน ทุนธรรมชาติ คือ ที่ดิน น้ำ ป่า อากาศ ที่สมบูรณ์ ทุนทางวัฒนธรรม คือ ความรู้ ภูมิปัญญา ประเพณี และศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (วันชัย ธรรมสังการ, อัศวลักษณ์ ราชพลสิทธิ์, ปรีดี โชติช่วง, อังคณา ธรรมสังการ และสมฤดี สงวนแก้ว, 2565)

ทั้งนี้ พื้นที่ปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความความต้องการหรือลักษณะกลุ่มเป้าหมายของต้องการสร้างประสบการณ์และมีส่วนร่วมในพื้นที่เพื่อศึกษาเส้นทางการเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ เช่น งานวิจัยของณรงค์ พลธีรักษ์ (2557) พบว่า การจัดเส้นทางการท่องเที่ยวได้แก่ เส้นทางทำบุญไหว้พระ-ชมวัฒนธรรม และเส้นทางย้อนรอยเส้นทางทัพเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชายฝั่งทะเล และงานวิจัยของวิศรดา สมเกียรติกุล, กมล เรืองเดช และบุญฤกษ์ บุญคง (2562) พบว่าเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอำเภอไชยา สามารถจำแนกได้แก่ เส้นทางสายอาหาร เส้นทางสายธรรมชาติ เส้นทางสายพระพุทธศาสนาและเส้นทางสายประเพณีวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยเทียบเคียงได้ว่า “เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติบำบัดและตลาดความสุข และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจชุมชนและอาหารท้องถิ่น” โดยเป้าหมายของงานวิจัย คือเพื่อศึกษาเส้นทางการเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจะเป็นเหมือนเข็มทิศบอกแนวทางการพัฒนาเส้นทางการเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งการสัมภาษณ์และแนวทางประชุมกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้

บทความวิจัยนี้นำเสนอเรื่อง เส้นทางการเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาเส้นทางการเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิต โดยข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์เพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตสำหรับประชาชนในพื้นที่ รวมถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเส้นทางการเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยของณรงค์ พลธีรักษ์ (2557) เรื่อง การท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก พบว่า การจัดเส้นทางการท่องเที่ยวได้แก่ เส้นทางทำบุญไหว้พระชมวัฒนธรรม และเส้นทางย้อนรอยเส้นทางทัพเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชายฝั่งทะเล เช่นเดียวกับงานวิจัยของมณีวรรณ ชาตวนิช (2555) เรื่อง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู เขตธนบุรี พบว่า การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวท้องถิ่นของชุมชนย่านตลาดพลู นำมาเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวแบบครึ่งวันมากที่สุด เส้นทางท่องเที่ยวที่ทดลองทั้งสองเส้นทางนั้นเป็นเส้นทางแบบเดินทาง

เดี่ยว โดยยึดหลักในเรื่องของในเชิงประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมในเชิงวัฒนธรรม จัดทำแผนที่สำหรับการท่องเที่ยวโดยการกำหนดจุดการท่องเที่ยวที่น่าสนใจลงไปในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกที่จะเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้เป็นแนวความคิดในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบเดินเท้า (Walking Street) ซึ่งในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สมบูรณ์ได้นั้นจำเป็นต้องมีการร่วมมือกันของทุกฝ่ายจึงจะสามารถประสบความสำเร็จได้ อีกทั้งยังต้องแก้ปัญหาในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวโดยส่งเสริมให้เกิดความน่าสนใจ ส่วนงานวิจัยของนนทิภัค เพ็ชรโรจน์, สิริภัทร์ โชติช่วง และณัฐมน ราชรักษ์ (2558) เรื่อง การเชื่อมโยงเส้นทางและการส่งเสริมการตลาดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่ม 4 จังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า การลงพื้นที่สำรวจเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมสามารถจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้หลากหลายมากขึ้นเพื่อความเหมาะสมและดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมทัวร์แบบเข้าไป-เย็นกลับ นอกจากนี้เสนอการจัดทำรูปแบบการประชาสัมพันธ์ในลักษณะต่าง ๆ ให้กับจังหวัด โดยการใช้สื่อหรือรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่โดดเด่นและชัดเจน

ทั้งนี้ งานวิจัยของธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ, เสรี วงษ์มณฑา, ชุษณะ เตชคณา และณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ (2559) เรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว การรวบรวมองค์ความรู้และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีการเก็บรวบรวมไว้เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวจัดเส้นทางท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและยกระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมในแหล่งมรดกวัฒนธรรม ในขณะที่งานวิจัยของวริศรา สมเกียรติกุล, กมล เรืองเดช และบุญฤกษ์ บุญคง (2562) ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดทำโปรแกรมประยุกต์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอำเภอไชยา จำแนกได้แก่ เส้นทางสายอาหาร เส้นทางสายธรรมชาติ เส้นทางสายพระพุทธศาสนาและเส้นทางสายประเพณีวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ในลักษณะ มาเช้ากลับเย็น กิจกรรมที่ชอบคือ ถ่ายรูป ไหว้พระทำบุญและรับประทานอาหาร ดังนั้น ผู้วิจัยเทียบเคียงได้ว่า “เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติบำบัดและตลาดความสุข และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจชุมชนและอาหารท้องถิ่น” โดยมีตลาดความสุขชาวเลเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือเพื่อการท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของวริศรา สมเกียรติกุล, กมล เรืองเดช และบุญฤกษ์ บุญคง (2562) ประกอบด้วย เส้นทางท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติบำบัดและตลาดความสุข และ
เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจชุมชนและอาหารท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือพื้นที่ปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการวิจัย จำนวน 40 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มดังนี้

1.1 กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 20 คน ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองปากพูน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาเทศบาล โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.2 กลุ่มสถานประกอบการและวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 10 คน ได้แก่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน พิพิธภัณฑน์ชุมชน อุโมงค์โก่งกวาง สถานประกอบการสวนมะพร้าว การทำน้ำผึ้งป่าโก่งกวางและประวัติศาสตร์ปากพูน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.3 กลุ่มสถาบันการศึกษา จำนวน 5 คน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โรงเรียนอนุบาลปากพูน (สังกัดเทศบาลเมืองปากพูน) และโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.4 กลุ่มภาคเอกชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบสโนว์บอล (Snow Ball)

2. วิธีดำเนินการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการ การดำเนินการวิจัย และการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาเส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง แนวทางการสนทนากลุ่ม และให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัย และผู้วิจัยใช้วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มแกนนำชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ตัวแทนสถาบันการศึกษาในชุมชน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคธุรกิจ

2.2 การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาจากเอกสาร งานวิชาการและงานวิจัย โดยผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้า พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลและประมวลข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.3 ผู้วิจัยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มแกนนำชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ตัวแทนสถาบันการศึกษาในชุมชน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึกข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมเป็นหมวดหมู่และทำการวิเคราะห์เพื่อเสนอข้อมูลในแต่ละกลุ่ม ทั้งกลุ่มภาคประชาชนในพื้นที่ รวมถึงภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มที่เชื่อมโยงข้อมูลการมีส่วนร่วมและเส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการสนทนากลุ่มและเพื่อนำไปสู่การรวบรวมเป็นองค์ความรู้ท้องถิ่น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยการจำแนกข้อมูลแต่ละกลุ่ม และหลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์และนำเสนอข้อมูลในเชิงการพรรณนา

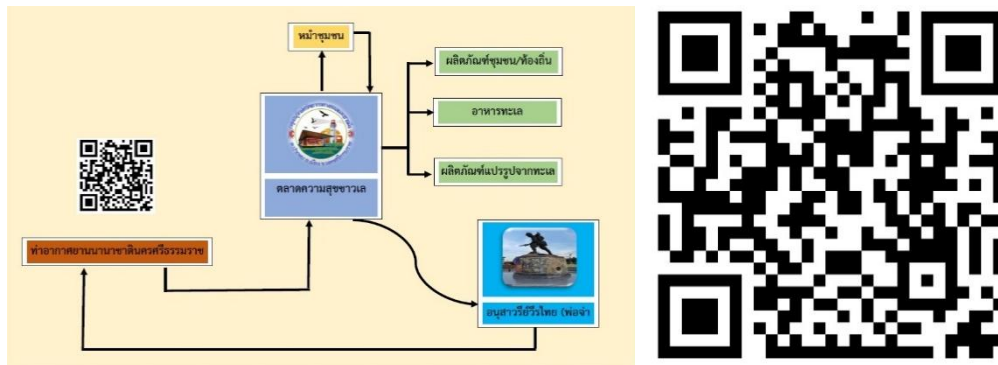
ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มต้นจากพื้นที่แห่งการเรียนรู้ คือ ตลาดความสุขชาวเล 3 เส้นทาง ประกอบด้วย

1. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (1 วัน)

จุดเริ่มต้นจากท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งตรงไปยังทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปยังตลาดความสุขชาวเล ผ่านเทศบาลเมืองปากพูน มุ่งหน้าไปยังตลาดความสุขชาวเล เพื่อดูวิถีชีวิตการทำประมงและห่อข้าวชุมชน จากนั้นกลับมายังตลาดความสุขชาวเลเพื่อแวะชมของฝากชุมชน เช่น อาหารทะเลสด ผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารทะเล และผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

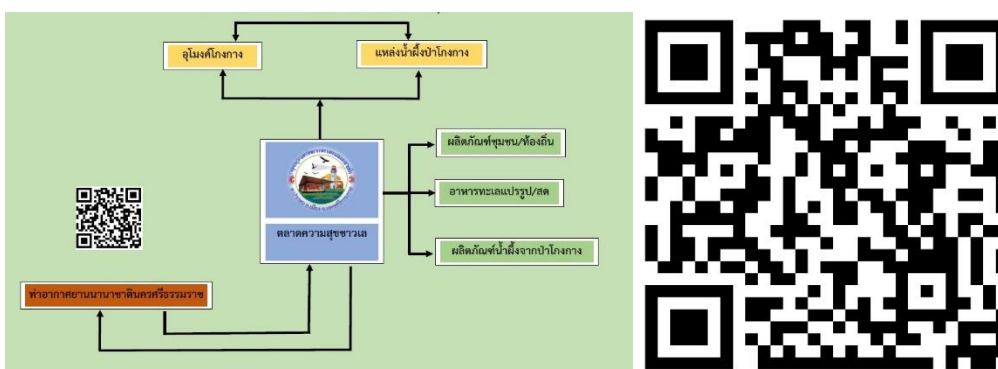
เดินทางต่อไปยังอนุสาวรีย์วีระไทย (พ่อจ๋าต้า) เพื่อศึกษาเส้นทางประวัติศาสตร์ การยกพลขึ้นบกในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ของทหารญี่ปุ่น และเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (1 วัน)

2. เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติป่าบัตและตลาดความสุขชาวเล (1 วัน)

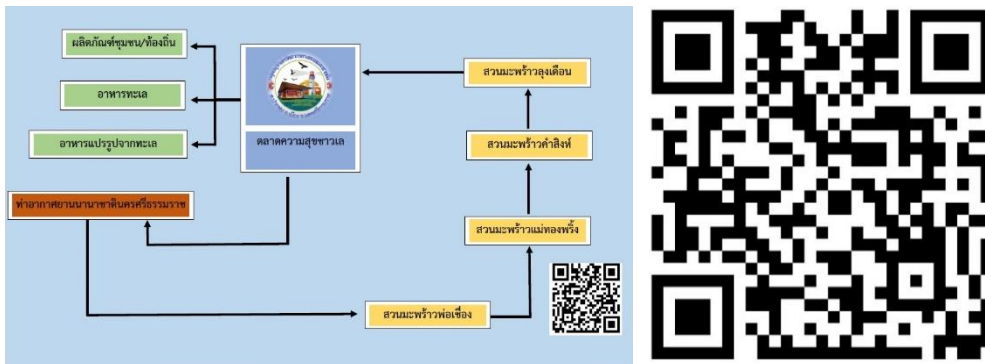
จุดเริ่มต้นจากท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งตรงไปยังทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปยังตลาดความสุขชาวเล โดยผ่านเทศบาลเมืองปากพูน มุ่งหน้าไปยังตลาดความสุขชาวเล เพื่อแวะชมตลาดที่เป็นวิถีชีวิตท้องถิ่น และชาวประมง และผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารทะเลและผลิตภัณฑ์ชุมชน เดินทางต่อไปอุโมงค์โกงกาง เพื่อเยี่ยมชมระบบนิเวศในพื้นที่พร้อมจุดเช็คอินที่มดากับธรรมชาติ พร้อมลิ้มรสน้ำผึ้งจากป่าโกงกาง เดินทางกลับมายังตลาดความสุขชาวเลเพื่อซื้อของฝากกลับบ้าน และเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติป่าบัตและตลาดความสุขชาวเล (1 วัน)

3. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจชุมชนและอาหารท้องถิ่น (1 วัน)

จุดเริ่มต้นจากท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งตรงไปยังทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปยังตลาดความสุขชาวเล โดยผ่านเทศบาลเมืองปากพูน มุ่งหน้าไปยังสวนมะพร้าวบ้านพ่อเชื่อง หมู่ที่ 4 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อดูเพื่อศึกษาวิธีการผลิตต้นกล้า จำหน่ายพันธุ์มะพร้าวชุมพร วิธีการเพาะ และขยายพันธุ์จากสื่อต่าง ๆ และเรียนรู้จากภูมิปัญญาในการขยายพันธุ์ รวมถึงการทำเกษตรแบบผสมผสาน เช่น การปลูก พริก มะเขือ ผักกล้วยชนิดต่าง ๆ แซมในร่องสวน เป็นต้น เดินทางต่อไปยังสวนมะพร้าวลุงเดื่อน หมู่ที่ 4 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อดูการปลูกมะพร้าวแบบยกร่อง รูปแบบการขายตรงและออนไลน์ เดินทางต่อไปยังสวนมะพร้าวแม่ทองพริ้ง หมู่ที่ 8 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ดูวิธีการการปลูกมะพร้าว และปลูกมะนาวแซม การทำมะพร้าวแคะ การเรียนรู้การผลิตน้ำตาลมะพร้าว (น้ำตาลปี๊บ) น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น น้ำมันมะพร้าวสกัดร้อน น้ำตาลมะพร้าวคาราเมล น้ำตาลมะพร้าวแบบผง เดินทางต่อไปยังสวนมะพร้าวคำสิงห์ หมู่ที่ 2 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อดูการดำเนินงานการทำเกษตรแบบครบวงจร มีการปลูกมะพร้าว น้ำหอม ส้มโอทับทิมสยาม ส้มโอขาวน้ำผึ้ง ส้มโอทองดี ฝรั่งพันธุ์กิมจู และปลูกผักสวนครัว และเยี่ยมชมการทำสวนเกษตรผสมผสานและเชิงท่องเที่ยว และเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจชุมชนและอาหารท้องถิ่น (1 วัน)

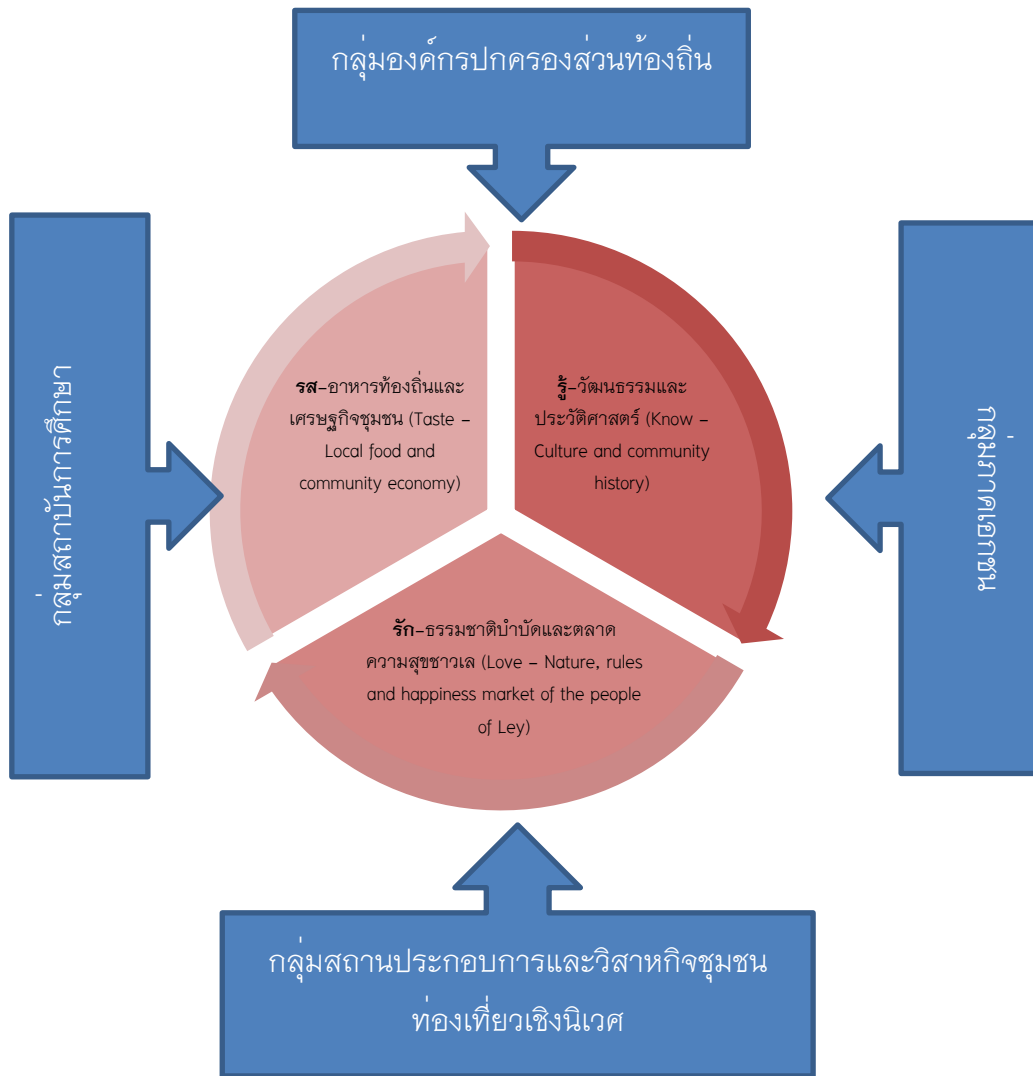
อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้ เส้นทางการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่แห่งการเรียนรู้ คือ ตลาดความสุขชาวเล ประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติบำบัดและตลาดความสุขชาวเล ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูนมีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีธรรมชาติที่ยังคงอุดมสมบูรณ์สามารถไปพักผ่อนหย่อนใจได้ รวมถึงมีตลาดท้องถิ่นที่มีสินค้าที่

หลากหลายให้จับจ่ายใส่อยอย่างมีความสุข ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ พลีรักษ์ (2557) ที่ทำการศึกษารื่อง การท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก พบว่า การจัดเส้นทางการท่องเที่ยวทำบุญไหว้พระ-ชมวัฒนธรรม และเส้นทางย้อนรอยเส้นทางทัพเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชายฝั่งทะเล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวริศรา สมเกียรติกุล, กมล เรืองเดช และบุญฤกษ์ บุญคง (2562) ที่ทำการศึกษารื่อง แนวทางการจัดทำโปรแกรมประยุกต์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า สามารถพัฒนาเป็นเส้นทางสายธรรมชาติและเส้นทางสายประเพณีวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ในขณะที่ผลการวิจัยเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจชุมชนและอาหารท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ, เสรี วงษ์มณฑา, ชุษณะ เดชคณา และณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ (2559) ที่ทำการศึกษารื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการส่งเสริม “การตลาดท่องเที่ยว” บ่งชี้ในลักษณะเดียวกับ “ตลาดความสุขชาวเล” เพื่อเป็นศูนย์กลางภาพลักษณ์ในการท่องเที่ยวและยกระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมและชุมชน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเส้นทางการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิต มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ที่ความโดดเด่นทั้งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ชุมชน และทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น ป่าโกงกาง สวนมะพร้าว และยังมี “ตลาดความสุขชาวเล” ที่เป็นเสมือนศูนย์กลางหรือ “จุดเช็คอิน” ที่พร้อมประสานงานการท่องเที่ยวไปยังจุดเชื่อมการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ในจุดต่าง ๆ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัยเรื่องเส้นทางการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อค้นพบสำคัญ ซึ่งเรียกว่า “รู้ รัก รส” มีดังนี้

ภาพที่ 5 เส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากภาพที่ 5 เส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อค้นพบสำคัญในลักษณะ “รู้ รัก รส” ซึ่งอธิบายรายละเอียดดังนี้

1) รู้-วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (Know - Culture and community history) คือ การเรียนรู้เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เกี่ยวกับอนุสาวรีย์วีระไทย (พ่อจ๋าดำ) รวมถึงเส้นทางประวัติศาสตร์ของการยกพลขึ้นบกในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ของทหารญี่ปุ่น

2) รัก-ธรรมชาติบำบัดและตลาดความสุขชาวเล (Love - Nature, rules and happiness market of the people of Ley) คือ การเรียนรู้เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกี่ยวกับอุโมงค์โก่งกาง เยี่ยมชมระบบนิเวศในพื้นที่ป่าโก่งกางและตีמד้ากับธรรมชาติในตลาดความสุขที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

3) รส-อาหารท้องถิ่นและเศรษฐกิจชุมชน (Taste – Local food and community economy) คือ การเรียนรู้เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบผสมผสานเกี่ยวกับมะพร้าว เช่น วิธีการผลิตต้นกล้า ขยายพันธุ์ จำหน่ายพันธุ์มะพร้าว และเรียนรู้ภูมิปัญญาการแปรรูปมะพร้าวเป็นอาหารท้องถิ่น

สรุป

การศึกษาเรื่อง เส้นทางการเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ 2) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติป่าต้นและตลาดความสุขชาวเล และ 3) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจชุมชนและอาหารท้องถิ่น ทำให้ประโยชน์ต่อชุมชนในการสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตต่อไป

กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “เกลอปากพูน: การสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช” ขอขอบคุณทุนของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หน่วยบริหารและจัดการทุน ด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (เลขที่สัญญา นสท. -ปม. 020/2564)

ขอเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาเส้นทางการเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่เน้น การวัฒนธรรมชุมชน ธรรมชาติในชุมชน และอาหารพื้นถิ่นในชุมชน จากผลจากการวิจัย ทำให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยว 3 เส้นทาง คือ เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติป่าต้นและตลาดความสุขชาวเล และ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจชุมชนและอาหารท้องถิ่น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ท่องเที่ยวจังหวัดและพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรเข้าไปส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่ออาชีพและรายได้ของชุมชน โดยเทศบาลเมืองปากพูนควรเข้าไปส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้รับทราบทุกภาคส่วนอย่างมีส่วนร่วม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย พบว่า ได้เรียนรู้วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ได้เรียนรู้ธรรมชาติบำบัดและเยี่ยมชมระบบนิเวศ ได้เรียนรู้เกษตรแบบผสมผสานและเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น งานวิจัยนี้ได้ช่วยค้นพบเส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ในลักษณะ “รู้ รัก รส” โดยควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ การเรียนรู้ธรรมชาติบำบัดและตลาดความสุขชาวเล และการเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนและอาหารท้องถิ่นเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ในชุมชนท้องถิ่น สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมถึงแนวทางพัฒนาเส้นทางการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นต้นแบบของชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ พลธิ์รักษ์. (2557). การท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 9(2), 3-15.
- เทศบาลเมืองปากพูน. (2561). *เทศบาลเมืองปากพูน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช*. สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2566, จาก <https://www.pakpooncacity.go.th/>
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ, เสรี วงษ์มณฑา, ชุษณะ เตชคณา และณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 4(2), 34-45.
- นนทิภัค เพ็ชรโรจน์, ลีริภัทร์ โชติช่วง และณัฐมน ราชรักษ์. (2558). การเชื่อมโยงเส้นทางและการส่งเสริมการตลาดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่ม 4 จังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ*, 32(2), 89-115.
- มณีวรรณ ชาตวนิช. (2555). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู เขตธนบุรี. *กระแสวิวัฒนาการ*, 13(24), 16-32.
- วริศรา สมเกียรติกุล, กมล เรืองเดช และบุญฤกษ์ บุญคง. (2562). แนวทางการจัดทำโปรแกรมประยุกต์เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 7(1), 144-155.
- วันชัย ธรรมสังการ, อัศวรักษ์ ราชพลสิทธิ์, ปรีดี โชติช่วง, อังคณา ธรรมสังการและสมฤดี สงวนแก้ว. (2565). ทุนชุมชนและศักยภาพในการจัดการตนเองเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 14(1), 22-32.